

Riigikogu sotsiaalkomisjoni istungi protokoll nr 143

Tallinn, Toompea

Esmaspäev, 10. november 2025

Algus 11.10, lõpp 12.38

Juhataja: Signe Riisalo (esimees)

Protokollijad: Riin Lindpere (konsultant), Kristi Tori (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Kalle Grünthal, Toomas Järveoja, Helmen Kütt, Mihkel Lees, Irja Lutsar, Eero Merilind, Aleksandr Tšaplõgin

Komisjoni ametnikud: Heidi Barot (nõunik-sekretariaadijuhataja), Kristi Reindla (nõunik), Helgi Kundla (nõunik)

Puudusid: Tanel Kiik ja Riina Solman

Kutsutud: Sotsiaalministeeriumi tervishoiukorralduse osakonna tervishoiu rahastamise poliitika ekspert Lii Pärj (2. päevakorrapunkt); eelnõu algatajate esindaja Riigikogu liige Tanel Tein, Rahandusministeeriumi rahandusteabe osakonna jurist Kersti Rahlin, Rahapesu Andmebüroo esindajad, Sotsiaalministeeriumi rahvatervishoiu osakonna tervisekäitumise poliitika juht Brigitta Õunmaa ja Hasartmängusõltuvuse Nõustamiskeskuse tegevjuht Silver Sternberg (3. päevakorrapunkt); Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi töösuhete ja töökeskkonna osakonna töökeskkonna juht Eva Põldis ja nõunik Marilin Lutsoja (4. päevakorrapunkt); Sotsiaalministeeriumi hüvitiste ja pensionipoliitika osakonna majandusliku toimetuleku poliitika juht Kati Nõlvak, sama osakonna pensionitarkuse juht Kätlin Muru, hoolekande osakonna hoolekandeteenuste poliitika juht Maarika Tarum (5. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Vabariigi Valitsuse algatatud ravikindlustuse seaduse ning töötervishoiu ja tööohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (717 SE) teise lugemise ettevalmistamine
3. Arvamuse andmine rahanduskomisjonile hasartmänguseaduse, hasartmängumaksu seaduse, hasartmängumaksu seaduse muutmise seaduse ja kultuurkapitali seaduse muutmise seaduse eelnõu (728 SE) kohta
4. Arvamuse andmine Euroopa Liidu asjade komisjonile: Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, millega muudetakse direktiivi 2004/37/EÜ seoses ainete lisamisega selle I, III ja IIIa lisasse ja piirnõrmide kehtestamisega COM(2025) 418, eelnõu kohta
5. Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalhoolekande seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (732 SE) teise lugemise ettevalmistamine
6. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Riigikogu sotsiaalkomisjoni nädala (10.–16.11.2025) töökava

Komisjoni istung esmaspäev, 10. november 2025 kell 11.10

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Vabariigi Valitsuse algatatud ravikindlustuse seaduse ning töötervishoiu ja tööohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (717 SE) teise lugemise ettevalmistamine
3. Arvamuse andmine rahanduskomisjonile hasartmänguseaduse, hasartmängumaksu seaduse, hasartmängumaksu seaduse muutmise seaduse ja kultuurkapitali seaduse muutmise seaduse eelnõu (728 SE) kohta
4. Arvamuse andmine Euroopa Liidu asjade komisjonile: Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, millega muudetakse direktiivi 2004/37/EÜ seoses ainete lisamisega selle I, III ja IIIa lisasse ja piirnormide kehtestamisega COM(2025) 418, eelnõu kohta
5. Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalhoolekande seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (732 SE) teise lugemise ettevalmistamine
6. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung teisipäev, 11. november kell 14.00

1. Ülevaade palliatiivse ravi ja geriaatria analüüsist ning korraldusettepanekutest
2. Info ja muud küsimused

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Toomas Järveoja, Helmen Kütt, Irja Lutsar, Eero Merilind, Signe Riisalo, Aleksandr Tšaplõgin).

2. Vabariigi Valitsuse algatatud ravikindlustuse seaduse ning töötervishoiu ja tööohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (717 SE) teise lugemise ettevalmistamine

Signe Riisalo märkis, et eelnõu teine lugemine toimub täiskogus 12. novembril 2025. Ta tegi ettepaneku kiita heaks eelnõu 717 SE teise lugemise dokumendid.

Otsustati:

2.1. Kiita heaks eelnõu teise lugemise menetlusedokumendid (konsensus: Kalle Grünthal, Toomas Järveoja, Helmen Kütt, Irja Lutsar, Eero Merilind, Signe Riisalo, Aleksandr Tšaplõgin).

3. Arvamuse andmine rahanduskomisjonile hasartmänguseaduse, hasartmängumaksu seaduse, hasartmängumaksu seaduse muutmise seaduse ja kultuurkapitali seaduse muutmise seaduse eelnõu (728 SE) kohta

Signe Riisalo rääkis, et rahanduskomisjon palub sotsiaalkomisjoni arvamust seaduseelnõu 728 SE kohta. Eelnõu peamine eesmärk on hasartmängu valdkonna regulatsioonide ajakohastamise kõrval alandada kaughasartmängumaksu määra järk-järgult 0,5% kaupa kuni aastani 2029, mil see jõuab 4% tasemeni. Vabariigi Valitsus toetab eelnõu. S. Riisalo andis sõna eelnõu algatajate esindajale.

Tanel Tein rääkis, et Eestis oli kaughasartmängumaksu määr pikka aega 5%. 2024. aastast on määr 6%. Kavandatud on maksumäära tõus 2026. aastast 7%-ni. Maksumäära tõus 5%-lt 7%-ni tähendab sektorile 40%-list maksutõusu. Eelnõu algatajate hinnangul tekitab see

olukorra, kus globaalsed ettevõtted võivad Eesti turult lahkuda. Seega ei laeku riigile maksutulu. Oluline on see, et olemasolevad ettevõtted jääksid Eesti turule ning lisanduks uusi teenuspakkujaid. Maksutulu suurendamine on vajalik, et kultuurkapitalile rohkem raha laekuks. Kultuurkapitali juurde luuakse kaks uut fondi – spordiehitiste fond ja eraraha kaasamise fond. Uute operaatorite turule sisenemisel on oluline parandada sektori turvalisust ja usaldusväärsust. Selleks on plaanis luua hasartmängukorraldajatele ühtseks kontaktiks Maksu- ja Tolliamet (MTA). Tegevusloa taotlus seotakse Rahapesu Andmebüroo (RAB) kooskõlastusega. Probleem on olnud selles, et RAB ei ole saanud alati kõiki vajaminevaid andmeid. Veel soovitakse eelnõuga kehtestada raamatupidamise audiitorkontrolli. Hasartmänguplatvormidel panuste tegemiseks tasutav rahasumma või võetav rahaline kohustus peavad laekuma Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigi poolt tegevusloa saanud krediitiasutuse, makseasutuse, e-raha asutuse või krüptovarateenuse osutaja vahendusel. Eelnõuga soovitakse anda MTA-le täiendavad võimalused hasartmängu korraldamise tegevusloa kehtetuks tunnistamiseks. Lisaks tõstetakse eelnõuga kõiki trahvimäärasid kümnekordselt. Kümnekordne tõus võimaldab edaspidi väärtegusid käsitleda vastavalt nende tegelikule mõjule ühiskonnas.

T. Tein märkis kokkuvõtvalt, et eelnõu peamine eesmärk on riigile lisatulu teenida, et toetada spordi ja kultuuri edendamist. Praegu on kaughasartmängumaksu laekumine aastas *ca* 22 miljonit eurot. Kui kaughasartmängumaksu laekumine on eelarveaastal rohkem kui 27 miljonit eurot, siis jaotatakse enam laekunud tulu. Riigieelarvesse jääb 8%, Eesti Kultuurkapitalile määratakse 12% (millest 60,6% eraldatakse kultuuriehitistele ning 2% kunstide ja rahvakultuuri valdkonda õppejõudude loometöö edendamiseks) ning 80% määratakse Eesti Kultuurkapitalile nii, et see jaguneb spordiehitiste fondi (75%) ja kultuuri- ja spordivaldkondadele eraraha kaasamise fondi (25%) vahel.

Signe Riisalo andis sõna Rahandusministeeriumi (RAM) esindajale.

Kersti Rahlin rääkis, et eelnõuga tahetakse tõsta hasartmängukorraldajate usaldusväärsust, parandada ettevõtluskeskkonda ning seeläbi tõhustada rahapesualaseid meetmeid. Eelnõu kohaselt hakatakse edaspidi hasartmängukorraldajate tegevusloale kohaldama rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduses sätestatud tegevusloaga peaaegu samaväärseid nõudeid. Hasartmängukorraldajatele kehtestatakse audiitorkontrolli kohustus.

K. Rahlin märkis, et RAM-i prognoos on maksulaekumiste osas eelnõu algatajatega võrreldes konservatiivsem. Veel tahetakse eelnõuga muuta hasartmänguseaduse (HasMS) sätteid, mida ei ole üle 15 aasta muudetud. Eelnõuga tõstetakse hasartmängija vanusepiiri. RAM-i hinnangul ei teeni alaealine tulu ning ei peaks seega sõltuvust tekitavate tegevustega tegelema. Eelnõuga ajakohastatakse alaealise toto mängukohas viibimist. Regulatsiooni on sisse pannud, et toto ala peab olema eraldatud ega tohi olla tänavalt nähtav.

Signe Riisalo andis sõna RAB-i esindajale.

RAB-i asejuht rõhutas, et RAB ei ole Eestis ettevõtluse arendamise vastu.

Hasartmängukorraldajate ettevõtlusega kaasneb väga suur rahapesurisk. Eriti suur on risk kaughasartmängudega, kus võidakse kuritegevusega teenitud tulu süsteemi kaudu legaliseerida. RAB-i peamine murekoht on see, et eelnõu kohaselt ei pea ettevõttel olema Eestis äriühingut, piisab ainult ühest kontaktisikust. Tekib küsimus, kuidas saab teha järelevalvet kolmandas riigis asuva äriühingu üle. Järelevalvemenetlus oleks keerukas ega pruugi olla efektiivne, kuna kohapealseid kontrole ei saa teha ning lähtuda saab ainult dokumentatsioonist. Paberi peal saab kõik ilusaks teha. Eelnõu kohaselt annab RAB tegevusloale kooskõlastuse ning MTA väljastab tegevusloa. Tegevusloa menetlus võib selliselt venida. Hasartmängude korraldamise tegevusloa tähtaega võiks hakata arvestama ajast, mis ettevõttel on vajalikud dokumendid esitatud. Praegune 60-päevane tähtaeg ei ole kindlasti piisav ei menetlejale ega ettevõtjale. Eelnõu kohaselt peavad hasartmängukorraldajad viima enda dokumentatsiooni eelnõu muudatustega vastavusse hiljemalt 2027. aasta 1. jaanuariks. Peale seda tuleb RAB-il hakata tuvastama, kas

ettevõtja viis ennast uute regulatsiooninõuetega vastavusse või mitte. See tähendab RAB-i jaoks suurt ressursikulu – ligi 40 hasartmängukorraldaja kontrollimist. RAB-i praktika on näidanud, et ettevõtjad on mugavad. Ilma survestamiseta ei tehta dokumentatsiooni korda. RAB-i asejuht märkis, et kui ettevõtja tegevusluba mõnes teises riigis kehtestuks tunnistatakse, siis on mõistlik teistes riikides tehtud rikkumisi Eestis arvesse võtta. MTA kogub hasartmängukorraldajatelt andmeid mängude võitude, panuste ja sissemaksude kohta. RAB vajab samuti sellistele andmetele ligipääsu.

Lisaks ei ole RAB-i hinnangul tänane karistuse maksimummäär piisav. Rahvusvaheliselt on öeldud, et karistused peavad olema heidutavad ja proportsionaalsed. Kui ettevõtte käive on miljonites ning trahv kõigest 20 000 eurot, siis ei ole see heidutav. RAB-i hinnangul tuleks trahvi suurus siduda ettevõtte käibega. Kohtute hinnangul on ettevõtte tegevusloa äravõtmine väga äärmuslik meetod, sest toob kaasa tagajärje klientidele.

Signe Riisalo andis sõna MTÜ Hasartmängusõltuvuse Nõustamiskeskuse (HNK) esindajale.

Silver Sternberg rääkis, et varasemalt oli HasMS-is reguleeritud hasartmängusõltlastega seotud tegevuste toetamine sihtotstarbelise eraldisega. Maksulaekumisest läks kindel protsent hasartmängusõltlaste toetamiseks. Täna sel päeval seda ei ole. See ei peagi olema kindel protsent hasartmängumaksust. Toetus peaks olema vajaduspõhine. HNK on täna rahaliselt kriitilises olukorras. Keskust suudetakse küll ülal pidada, aga vastuvõtte ei ole võimalik teha nii palju kui on vajadus. HNK loodi SOM-i ettepanekul 2008. aastal. Keskuses pakutakse kompleksteenust. Välja on arendatud ka teraapiaprogramm. Teraapia põhineb kognitiivkäitumuslikul teraapial, mis on seni maailmas kõige tunnustatum hasartmängusõltlastega tegelemiseks. S. Sternbergi hinnangul ei ole psühholoogidel ega psühhiaatritel pädevust hasartmängusõltlastega tegeleda. Hasartmängusõltlased on väga spetsiifiline sihtgrupp. HNK on varasemalt lähtunud oma töös uuringutest, kuidas on ühiskonnas mängukäitumine ja sõltuvus muutunud. Täna sel päeval raha puudusel enam selliseid uuringuid ei tehta. HNK on pakkunud mängusõltlaste lähedastele tuge toetusgruppide näol. On tegeletud ennetuse, huvikaitse ja poliitika kujundamisega. Täna HNK veel eksisteerib, saab ühiskondlikes diskussioonides hasartmängu teemal sõna võtta ning meediapäringutele vastata. HNK teeb koostööd välismaiste organisatsioonidega, toob sisse uusi teadmisi, korraldab konverentse, veebinaare ning pakub koolitusi. Paraku HNK-l jätkusuutlikku rahastust ei ole. Seetõttu ei saa järgnevaid tegevusi planeerida.

Signe Riisalo rääkis, et kui hasartmängumaksu eraldisi hakati riigis teistmoodi korraldama, siis jäid rahastuse saamiseks alles strateegiline partnerlus ja SOM-i eraldatud summa. Ta küsis SOM-i esindajalt, kas Tervise Arengu Instituudil (TAI) või SOM-il on kavas HNK esindaja nimetatud seireuuringuid läbi viia?

Brigitta Õunmaa märkis esmalt, et eelnõus on tervitatavad meetmed laste kaitsmiseks – tõstetakse vanusepiiri ning vähendatakse hasartmängude eksponeerimist. Ta nõustus HNK esindaja välja toodud probleemidega. Täna suunatakse hasartmängumaksust ning tubaka- ja alkoholiaktsiisist moodustuv sihitatud toetus kultuuri ja spordi toetamisele. Kultuuri ja spordi toetamisele suunatud raha läheb väga kindlatesse valdkondadesse. See raha ei lähe laste huvihariduse toetamisele. Huviharidus on meede, mis võimaldaks ennetada laste riskikäitumist.

B. Õunmaa nentis, et hasartmängusõltlaste nõustamine ja ravimine ei ole täna piisav. SOM toetab HNK rahastust 2026. aasta lõpuni. Ta nentis, et sellist projektirahastust on aasta-aastalt kärbitud. Strateegilise partnerluse jätkumine peale 2026. aastat ei ole täna veel teada.

B. Õunmaa nentis, et hasartmängusõltlaste ja nende perede seis on keeruline.

Seireuuringute kohta vastas B. Õunmaa, et TAI täiskasvanud inimeste tervisekäitumise uuringusse on plaanis sisse panna paar küsimust täisealiste hasartmängu levimuse uurimiseks. Lastes seire hetkel veel kaetud ei ole. Uuritakse võimalusi regulaarsesse seiresse need küsimused sisse panna. Paraku ei anna sellised uuringud selgust, kui palju on sõltuvushäirega inimesi või kui paljusid sõltuvus ohustab. Loodetavasti annab täiskasvanute uuring ülevaate

üldisest hasartmängude levimusest.

Helmen Kütt palus RAB-i esindajal selgitada, kas nad saavad kontrollida ainult Eestis registreeritud ettevõtteid. H. Kütt märkis, et ta näeb väga suurt ohtu selles, kui maksu langetamise otsusele ei järgne otsust, mis puudutab lahendusi hasartmängusõltlastele. H. Kütt märkis, et talle teadaolevalt on väga edukatest perekondadest noored langenud hasartmängude küüsi. Ta selgitas, et ta peab silmas noori, kes ei õpi ega tööta, vaid veedavad oma päevad arvutis. Ka sellised pered vajavad nõustamist. H. Kütt nentis, et valdkond vajab kindlasti suuremat rahastust.

RAB-i asejuht vastas, et kontrolli on võimalik teha, aga kohapeale võib olla keeruline minna. RAB saab teha ettekirjutusi, aga puudub kontroll selle üle, kas nõudeid realselt täidetakse.

Signe Riisalo märkis, et eelnõu algatajate sõnul tuuakse muudatusega riigieelarvesse raha juurde. Seejuures on vajakajäämised hasartmängusõltlaste toetamiseks. Ta palus RAM-i esindajal seda kommenteerida.

Kersti Rahlin sõnas, et RAM-i analüütikud lähtusid maksulaekumise prognoosi tehes makromajandusnäitajate ja maksutulude statistilisest seosest. Prognoosis ei arvestata poliitikamuutustega kaasnevaid võimalikke täiendavaid tulusid, kui need on määramatud ja tõendamata. Prognoosides on täpsus oluline, kuna nende alusel tehakse eelarveotsuseid. RAM-i analüütikud maksulaekumise kasvu ei ennusta.

Tanel Tein sõnas, et RAM-i prognoos on olnud täpne senikaua, kuni Eestis oli kaughasartmängumaks 5%. Prognoos on lähtunud Eesti eratarbimise kasvu protsendist: kui Eestis eratarbimine kasvab, lisatakse iga aasta püstloodis prognoosi juurde. Mure on selles, et maksumäär on juba tõstetud ning plaanitakse järgmisel aastal uuesti tõsta. See ei kindlusta ettevõtete siia jäämist, veel vähem Eesti turule tulemist.

T. Tein märkis, et Eestis on praegu 38 kaughasartmängu ettevõtet. Teadaolevalt ei ole neist seni riigile probleemi olnud. Eesmärk on teenida riigile lisatulu. Ta rõhutas, et eelnõuga ei tekitata füüsilisi kasiinosid juurde, vaid soovitakse tuua Eestisse globaalselt turult maksutululu. T. Tein kommenteeris huvihariduse temaatikat. Eelnõu toetab huvihariduse toetusmeetet eraraha kaasamise fondi kaudu. Fond on mõeldud huviharidust pakkuvatele kultuuri- ja spordiühingutele, et neil tekiks võimalus eraraha kaasata. Kui huvihariduse pakujatel on rohkem rahalisi vahendeid, siis on võimalik lapsevanema jaoks huviringi hind madalamal hoida. Selle kaudu saab rohkem lapsi huviharidusele ligipääsu. Hasartmängusõltuvuse ennetuse ja sõltuvuse ravi teema kohta vastas T. Tein, et kui riigil on rohkem raha, siis saab ennetusse ja ravisse rohkem panustada.

Signe Riisalo kommenteeris, et eelnõu kaudne mõju huviharidusele ega ühiskonnale ei ole relevantne olukorras, kus ei ole võimalik hasartmängusõltlastele abi osutada. Kui seadusemuudatusega nähakse ette lisatulu laekumist riigieelarvesse, siis oleks elementaarne rääkida hasartmängusõltlaste toetamisest. S. Riisalo sõnas, et teda ei veena väitega, et tulevikus on võimalik arutada saadavast lisatulust raha eraldamist sõltlaste abistamiseks. S. Riisalo andis komisjoni liikmetele küsimusteks sõna.

Irja Lutsar küsis, kas ta sai õigesti aru, et hasartmängu ettevõtete raamatupidamine tuuakse Eestisse. Lisaks küsis ta HNK esindajalt, kas hasartmängu ettevõtte raamatupidamise Eestisse toomine võib suurendada hasartmängijate arvu.

Kersti Rahlin vastas, et maksulangetusega soovitakse Eestisse uusi kaughasartmänguettevõtjaid meelitada. Eesti soov on koguda maksutululu. Seetõttu võib öelda, et Eestisse tuleb ettevõtete raamatupidamine. RAM-i murekohaks on see, et hasartmängupoliitikat on väga raske kujundada, kui turul toimuv ei ole teada. HNK ebaselge tulevik teeb olukorra väga keeruliseks. K. Rahlin rõhutas, et HNK tegutsemine on

hädavajalik. RAM sai varasemalt HNK kaudu uuringuid ning suuna, kuhu poole peaks riigina liikuma. Lisaks rääkis K. Rahlin, et RAM-i hinnangul on vaja HasMS-i raames mängijakaitse regulatsiooni tugevdada. Loodetavasti valmib eelnõu järgmisel aastal.

Silver Sternberg vastas I. Lutsarile, et maksulaekumise tõusuga hasartmängusõltlaste arv kindlasti ei vähene. Raske on öelda seda, kas sõltlaste arv tõuseb. Selleks oleks vaja leviku uuringuid teha. S. Sternberg märkis, et kui ühiskonnas hasartmängimist normaliseerida, siis kindlasti kasvab mängijate arv.

Eero Merilind küsis, kas lisanduvat maksutulu on võimalik kasutada hasartmängusõltlaste kahjude vähendamiseks.

Kersti Rahlin vastas, et RAM-i hinnangul peab HNK tegevus jätkuma. Riigil tuleks selleks vahendid leida. K. Rahlin rõhutas veelkord HNK esindaja öeldut, et psühhiaatrid ei ole pädevad hasartmängusõltlasi ravima. See ravi on niivõrd spetsiifiline.

Brigitta Õunmaa lisas, et teoreetiliselt on võimalik hasartmängumaksu sihitada. Nii nagu laekub täna hasartmängumaksust osa kultuuri ja sporti. SOM toetab samuti HNK tegevuse jätkamist. Sõltlased vajavad spetsialiseeritud abi.

Mihkel Lees soovis teada, kui paljudele hasartmängusõltlastele suudab HNK täna tuge pakkuda. Lisaks küsis ta, kui palju on neid sõltlasi, kes jäävad ressursipuuduse tõttu vajaliku abita.

Silver Sternberg vastas, et 2022. aasta uuringu põhjal kuulub Eestis riskigruppi üle 100 000 inimese. Riskigruppi kuuluvad lisaks sõltlastele inimesed, kes kogevad probleeme hasartmängimisega. Nendest 100 000 inimesest on patoloogilisi sõltlasi *ca* 5-10%. HNK teenindab aasta jooksul *ca* 150–200 inimest.

Kalle Grünthali sõnul on narkootikumide tarvitamine ja käitlemine kriminaliseeritud, kuna need tekitavad sõltuvust ja panevad nii inimese enda kui tema pere raskesse majanduslikku olukorda. Sõltlased kipuvad rahapuuduses oma vara müüma või teistelt varastama. Tagajärjed on pöördumatud. Hasartmängud on samamoodi sõltuvust tekitavad. K. Grünthal on kategooriliselt eelnõu vastu. Hasartmängumaksu peaks tõstma, mitte langetama. Eelnõust ei selgu, kuhu maksust teenitav tulu suunatakse. Samuti ei selgu, kuidas saaks aidata hasartmängu ohvriks sattunud inimesi.

Helmen Kütt küsis, kas planeeritav muudatus võib kaasa tuua erinevate riikide nõ vähempakkumise. Kui Eesti langetab maksu, kas siis teised riigid võivad omalt poolt sarnast maksu veelgi enam langetada?

RAB-i asejuht vastas, et kui nõudeid karmistatakse, siis võib tõesti tekkida olukord, kus otsitakse lihtsamaid tegutsemiskohti. Kehtivad nõuded on kaughasartmängu korraldamisele jalgu jäänud. Seetõttu soovitaksegi nõuete karmistamist, mis võib viia selleni, et hakatakse otsima lihtsama regulatsiooniga kohti.

Helmen Kütt küsis, kas on ülevaadet erinevate Euroopa Liidu (EL) riikide maksutasemetest.

Kersti Rahlin kinnitas, et maksud on EL-is erinevad. Näiteks Maltal ja Küprosel on maksumäärad Eestiga samaväärsed. Leedus on see maks näiteks 40%. Seda RAM siiski ei usu, et kui Eesti maksu alandab, siis teised riigid hakkavad samamoodi maksu alandama.

Tanel Tein kommenteeris, et Eestil on avatud litsents. Neid riike, kellel on avatud litsents ja kus saab rahvusvahelist raamatupidamist korraldada, ei ole väga palju. Näiteks Soomes ei saa seda teha, aga nemad avavad selle võimaluse 2026. aastal. Lätis on väga konkreetne arv

litsentse riiklikult paika pandud. Eesti on seega nišis, kus on võimalik teenida lisatulu. Ta ei usu, et teised riigid hakkaksid meie järgi midagi muutma. Eestil on väga hea kuvand. On oluline, et RAB teeks head tööd Eesti kuvandi püsimiseks. Eestil on hea võimalus lisatulu teenida, mis on tänases riigieelarveolukorras väga oluline.

Signe Riisalo juhtis tähelepanu, et sotsiaalkomisjon keskendub eelkõige inimeste vajadustele ja heaolule. Kõnealuse seadusega tulevad esile juba täna olemasolevad probleemid, millele ei ole rahalist katet. Pärast 2026. aasta lõppu on täiesti ebaselge, kas rahalist katet jätkub. Komisjon vajab kindlustunnet, et abivajajaid on võimalik toetada.

Irja Lutsar nentis, et hasartmängud ei kao maailmast kuhugi. Paljude inimeste jaoks on see tegevus lihtsalt hobi. Ta küsis, kas loodetud tulu puhul on võimalik seadusesse kirjutada nõue, et osa rahast peaks suunama ka sõltuvusega võitlemiseks. See annaks kindlustunde, et kasumi korral saaks ka sõltlaste abistamiseks vajaliku raha.

Signe Riisalo rääkis, et mõned aastad tagasi riigipoolset rahastusskeemi muudeti ja sihtotstarbeline rahastamine lõpetati. Ta küsis RAM-i esindajalt, kas kaughasartmängumaksust laekuv maksutulu on võimalik hasartmängusõltlaste toetamisega siduda ning seda juba vastavalt ka eelnõus kajastada.

Kersti Rahlin rääkis, et RAM toetab HNK tegevuse jätkamist. RAM leiab, et toetust ei saa määrata protsendina, vaid see peab põhinema konkreetsetel kuludel. Protsendipõhist lähenemist RAM ei toeta. Seega toetuse saamiseks tuleb esitada tegelikud ja põhjendatud kulud.

Signe Riisalo teab, et SOM-il on strateegiliseks partnerluseks järjest vähenevad ressursid ja nende vähenevate ressurssidega on tulnud toetada kõiki sihtgrupe (lastekaitse, eakad, puuetega inimesed, vaimne tervis jne). Ka SOM-i jaoks on ülimalt keeruline tulevikus toetada HNK tegevuse jätkamist. Ta tänas päevakorrapunkti osalenud külalisi ja mainis, et komisjoni liikmed jätkavad arutelu arvamuse kujundamiseks.

S. Riisalo sõnul tuleks rahanduskomisjonile saadetavas vastuses välja tuua kõik kitsaskohad, sealhulgas ka RAB-i poolt mainitud riskid tegevuslubade ja rahapesuga. Sotsiaalkomisjoni suurim mure on see, et inimesed peavad saama vajalikku abi. Kõnealust eelnõu saab toetada vaid juhul, kui SOM-i kaudu on tagatud HNK rahastamine.

Helmen Küti sõnul tuleb vastuses märkida ka see, et SOM-ile tuleb HNK rahastamiseks täiendavad vahendid eraldada. Muidu võib juhtuda, et SOM-ile pannakse küll kohustus, ent lisaraha ei anta ja muud valdkonnad hakkavad seetõttu kannatada.

Irja Lutsar kinnitas, et ka talle meeldiks, kui hasartmängudest saadavast kasumist suunataks osa hasartmängusõltuvusega võitlemiseks. Sotsiaalkomisjoni liikmena ta ei sekkuks RAB-i tegevusse ega maksude kogumisse, kuna see ei ole sotsiaalkomisjoni valdkond.

Signe Riisalo kinnitas, et H. Küti ettepanek, et SOM-ile tuleb eraldada lisavahendeid, seda sisuliselt tähendabki.

Kalle Grünthalile teeb muret see, et tahetakse suurendada hasartmängusõltlaste arvu. Vaesuses elavate inimeste arv aina kasvab ja nad võivad otsida abi hasartmängudest. See olukord on sarnane narkootikumide legaliseerimisega. Hasartmängumaksu tuleks tõsta 20–30 protsendini, nagu on tõstetud ka teisi makse. Kui nüüd luuakse olukord, mis halvendab inimeste toimetulekut ja tõukab neid hasartmängusõltuvusse, siis see oleks Eesti rahva suhtes vastutustundetu.

Signe Riisalo kommenteeris, et ükski arutelul osalenu ei kinnitanud, et seadusemuudatus suurendaks Eesti inimeste hasartmängusõltuvust. Otsest seost ei ole. Lahendama peaks

probleemi, mis juba praegu eksisteerib. Paraku ei ole HNK-l ennetuseks ega rehabilitatsiooniks piisavaid ressursse. Praegu on vaja kindlust, et HNK piisav rahastus jätkub ka 2027. aastal.

Kalle Grünthal ei nõustunud S. Riisalo arvamusega. Kui hasartmängumaksu langetada, siis teenusepakkujate arv ja teenuse kättesaadavus suureneb. See on ülikõrge tasemega risk. Kui inimesi soovitakse aidata, siis tuleb hasartmängumaksu tõsta.

Helmen Küti sõnul on K. Grünthalil selles osas õigus, et teenusepakkujate arvu suurenemine võib suurendada ka tarbijate hulka.

Signe Riisalo märkis, et kõik need teenusepakkujad on ka täna olemas registreerituna mõnes teises riigis. Eesti inimesed, kes nende teenusepakkujate teenuseid soovivad kasutada, saavad seda teha ka täna. Seega rohkem pakkumist ei tähenda suuremat riski Eesti inimestele. S. Riisalo sõnul peab paralleelselt hasartmängudele eksisteerima ka abi saamise võimalus.

Kalle Grünthal rääkis, et kui prioriteet on inimeste aitamine ja eelnõu seletuskirja kohaselt ka tulu teenimine, siis tuleks tõsta hasartmängumaksu. Maksutulust saab finantseerida inimeste aitamise tegevaid keskusi.

Signe Riisalo märkis, et see on ettepanek, mille K. Grünthal võib Riigikogu liikmena esitada rahanduskomisjonile. Ta lisas, et komisjoni arvamuse sõnastust arutatakse edasi teispäeval komisjoni istungil.

Otsustati:

3.1. Saata arvamus rahanduskomisjonile (konsensus: Kalle Grünthal, Toomas Järveoja, Helmen Kütt, Mihkel Lees, Irja Lutsar, Eero Merilind, Signe Riisalo, Aleksandr Tšaplõgin).

4. Arvamuse andmine Euroopa Liidu asjade komisjonile: Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, millega muudetakse direktiivi 2004/37/EÜ seoses ainete lisamisega selle I, III ja IIIa lisasse ja piirnormide kehtestamisega COM(2025) 418, eelnõu kohta

Signe Riisalo andis direktiivi ja Eesti seisukohtade tutvustamiseks sõna Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi esindajale.

Marilin Lutsoja rääkis, et tegemist on direktiiviga, mille eesmärk on kaitsta töötajaid kantserogeenide, mutageenide või reproduktiivtoksiliste ainete eest. Selles tehakse ettepanek koobalti ja selle anorgaaniliste ühendite, polütsükliiliste aromaatsete süsivesinike (PAH) ja 1,4-dioksaani piirnormide kohta. Kõik need ained on teaduslikult tõestatud ohtlikud. PAH-e leidub väga paljudes kohtades, sh toidus, kuid peamiselt esineb neid teras- ja rauavalukodades, alumiiniumitootmises, grafiit- ja süsinikelektroodide tootmises, koksitööstuses, kivisöe ja tõrva destilleerimisel, tulekindlate toodete tootmises, keevitamisel ning muudes värviliste metallide töötlemise protsessides. Seega puututakse PAH-idega kokku pea kõigis valdkondades, mis on seotud metalli ja metallitööstusega. Konkreetsed PAH-id on kantserogeensed ehk võivad põhjustada vähki – eelkõige kopsu- ja nahavähki, kuid ka põievähki, seedetrakti kasvajaid ning muid terviseprobleeme, näiteks nahaärritust. Dioksaani puhul on tegemist lahustiga, mida kasutatakse peamiselt farmaatsiatööstuses, mitmesugustes laborites ning keemiatööstuses, sh tekstiilitootmises, kodustes puhastusvahendites ja tselluloosi tootmisel. Dioksaani kokkupuude võib põhjustada nii ägedaid kui ka pikaajalisi terviseprobleeme. Koobaltiga kokkupuute saab akude – eriti elektrisõidukite akude, magnetite, raskmetallide, kõvasulamite ja tööriistade valmistamisel, samuti värvi, pigmendi ja klaasi tootmisel ning koobaltvärvide kasutamisel. Koobaltit kasutatakse magnetites,

keevituselektroodides ja meditsiinitarvikutes. Töökeskkonnas satub koobalt organismi eelkõige tolmu või auruna sissehingamisel. Pikaajalisel kokkupuutel võib kujuneda astma ja kopsukahjustused. Lisaks käsitletakse direktiivis ka keevitusaurude ja elavhõbeda piirmäärade täpsustamist, mis on pigem tehnilised muudatused.

Eva Põldis lisas, et antud direktiivi tulemusena karmistatakse kõigi nimetatud ainete piirnorme. Eesti õiguses tuleb selle rakendamiseks muuta töötervishoiu ja tööohutuse seaduse alusel kehtestatud kahte määrust: kantserogeenide määrust ja ohtlike kemikaalide määrust. Tööandjate jaoks tähendab see, et nad peavad töökeskkonnas nimetatud ainete piirnorme järgima, vajadusel läbi viima mõõdistusi ning uuendama riskianalüüse. Kui selgub, et aine sisaldus töökeskkonna õhus ületab piirnormi, tuleb rakendada meetmeid olukorra parandamiseks ja töökeskkonna vastavusse viimiseks. Kõik need sammud on ette nähtud töötajate tervise ja ohutuse kaitseks. Sellest tulenevalt tehakse ettepanek algatust toetada.

Signe Riisalo andis komisjoni liikmetele võimaluse küsimusi esitada.

Irja Lutsar kinnitas, et töötajate tervist tuleb kaitsta nii palju kui võimalik. Ta soovis teada, kas neid aineid kasutatakse ka ravimite tootmises? Kas on näha, et mõni tootmisprotsess saab seeläbi oluliselt kahjustada või muutub väga kulukaks? Kas tööandjatele tekib mingit kahju?

Marilin Lutsoja vastas, et tagasiside põhjal Eestis otsest mõju ei ole. Samuti ei muudeta protsesse, vaid pigem on vajalik rakendada töötajate kaitseks sobivaid meetmeid – kasutada paremaid isikukaitsevahendeid, tagada tõhusam ventilatsioon ning parandada tööprotsesse. Tööandjatele olulist mõju ei ole.

Eva Põldis lisas, et töökeskkondade direktiivi nõuetega vastavusse viimiseks on ette nähtud kuueaastane üleminekuperiood. Seega piirnormid karmistuvad järk-järgult.

Signe Riisalo tegi ettepaneku toetada Vabariigi Valitsuse seisukohti.

Otsustati:

4.1. Toetada Vabariigi Valitsuse esitatud seisukohti (konsensus: Toomas Järveoja, Helmen Kütt, Mihkel Lees, Irja Lutsar, Eero Merilind, Signe Riisalo).

5. Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalhoolekande seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (732 SE) teise lugemise ettevalmistamine

Signe Riisalo rääkis, et eelnõu esimene lugemine toimus 15.10.2025. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 29.10.2025 esitasid muudatusettepaneku Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon (SDE) ja Riigikogu liige Tanel Kiik. Eelmisel istungil arutati eelnõu koos huvigruppide esindajatega ja lepiti kokku, et Sotsiaalministeerium (SOM) esitab ametlikud ettepanekud eelnõu parandamiseks. SOM-i ettepanekud saabusid kokkulepitud ajal. Ta andis sõna SOM-i esindajale.

Kati Nõlvak rääkis, et SOM esitab toimetulekutoetuse osas kaks ettepanekut lähtuvalt eelmisel korral sõlmitud kokkulepetest. Üks neist puudutab ajateenijaid. Õiguskantsleri seisukohaga oli SOM põhimõtteliselt nõus, aga sätet pidi õigusselguse huvides täpsustama. Teine muudatus puudutab arvestusliku elatusmiinimumi sisseviimist inimeste rahaliste vahendite arvestamisel – esimesele inimesele kolmekordne piir, teisele pereliikmele pooleteistkordne piir jne. Vaadati üle ka varasemad juhtumid, kus on kasutatud kaalutusotsuseid. Kehtivas seaduses on sätestatud, et kui inimesel on piisavalt elatusvahendeid, siis võib toimetulekutoetust vähendada või mitte määrata. Tänapäevase seisuga pole võimalust jätta inimesele teatud summat alles. Seadusemuudatusega luuakse võimalus, et

inimese säästlikku ellusuhtumist toetatakse ning kaalutlusotsuse alusel võib teatud summa jätta arvestusest välja. Eelmisel aastal kasutati seda võimalust 0,09% juhtudest ehk ca 94 000 taotlusest tehti selline otsus 86 juhul. Nüüd laieneb see õigus nendele taotlejatele, kellel varem seda võimalust ei olnud.

Helmen Kütt kommenteeris, et muudatusettepaneku esitajad on rahul, et muudatus viiakse sisse seadusesse. Seletuskiri ei ole selleks piisav. Kolmekordne piir arvestusliku elatusmiinimumi puhul on parem, kuna see lähtub absoluutse vaesuse määra ja on suurem kui kahekordne toimetulekupiir. Oluline on rõhutada, et erinevad sotsiaalametid üle Eesti peavad edaspidi ühtemoodi käituma. Varem oli praktika väga erinev ja nõuti erinevaid väljavõtteid, mis tegelikult oli seadusevastane. Nüüd saab see ebaselgus kõrvaldatud.

Signe Riisalo andis sõna SOM-i esindajale erihoolekande järjekordadega seotud sätte ning saavutatud kokkuleppe kommenteerimiseks.

Marika Tarum rääkis, et 6.11.2025 kohtuti Eesti Puuetega Inimeste Koja ning Eesti Linnade ja Valdade Liidu esindajatega. Kohtumisel jõuti kokkuleppeni, et teenusele õigustatud isik peab kümne tööpäeva jooksul teavitama Sotsiaalkindlustusametit teenuskoha vastuvõtmisest või sellest loobumisest.

Helmen Kütt avaldas heameelt, et tema esitatud ettepanek leidis toetust ja vastamise tähtajaks on nüüd määratud kümne tööpäeva ehk neliteist kalendripäeva.

Signe Riisalo pani hääletusele muudatusettepanekud.

1. Täiendada eelnõu § 1 punktiga 3 järgmises sõnastuses (ja muutes vastavalt järgmiste punktide numeratsiooni):

„3) paragrahvi 71 lõiget 5 täiendatakse pärast esimest lauset lausega järgmises sõnastuses:

„Teenust saama õigustatud isik peab kümne tööpäeva jooksul talle teenusekoha pakkumisest pakutava koha vastuvõtmisest või sellest keeldumisest Sotsiaalkindlustusametit teavitama.“;

Selgitus: Teeme ettepaneku täiendada sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) § 71 uue lausega, mille kohaselt peab inimene, kellele Sotsiaalkindlustusamet (SKA) on pakkunud erihoolekandeteenuse kohta, kümne tööpäeva jooksul otsustama, kas ta võtab koha vastu või ei, ning sellest SKA-d teavitama. SKA teavitamine teenuskoha pakkumise vastuvõtmisest või sellest keeldumisest vormistatakse kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Kui inimene teavitab SKA-d suuliselt (nt telefonikõne), koostab SKA spetsialist vastava protokoll ja saadab selle inimesele kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis (nt meili teel). Kui inimene ei jõua mõjuval põhjusel kümne tööpäeva jooksul otsust teha, võib SKA haldusmenetluse seaduse alusel tähtaega pikendada. Tähtaega pikendatakse vastavalt inimese vajadusele ja olukorrale. Mõjuvaks põhjuseks võib olla nii inimese kui ka hooldaja või eestkostja tervislik seisund – näiteks haiglas viibimine, kodune ravi, vaimse tervise haiguse ägenemine – või muu ettenägematu olukord, mis takistab teenuskohaga tutvumist või otsuse tegemist.

Kehtiv regulatsioon ei sätesta tähtaega, mille jooksul peab inimene otsustama SKA pakutud teenuskoha vastuvõtmise või sellest loobumise üle. See on kaasa toonud olukorra, kus kohta soovivad ja vajavad inimesed peavad pikemalt ootama ning samal ajal tuleb täitmata kohtade kulu tasuda teenuseosutajal. Kokkuvõttes halveneb teenuse kättesaadavus.

Algselt oli teenuskoha vastuvõtmise tähtajaks kavandatud seitse päeva. Eelnõu kooskõlastusringi raames kogutud tagasisides toetas pakutud tähtaega Erihoolekandeteenuste Pakkujate Liit, kuid Eesti Puuetega Inimeste Koda tegi ettepaneku pikendada otsustamistähtaeg 14 päevani. Sotsiaalministeerium kohtus nii teenuseosutajate kui huvirühma esindajatega ning arutelu tulemusena teeme kompromisettepaneku kehtestada otsustamistähtajaks kümme

tööpäeva. See tähtaeg annab otsuse läbimõtlemiseks vajaliku aja ning tagab samas menetluse mõistliku kestuse ja raha suunamise reaalsesse teenuseosutamisse.

Muudatus toetab erihoolekandeteenuse kättesaadavust.

2025. aasta oktoobrikuu seisuga oli erihoolekande teenusekohaga järjekorras ca 2100 inimest. Neist ligi 40% on andnud SKA-le teada, et on aktiivsed teenusevajajad ehk soovivad teenust saada kohe.

Erihoolekandeteenusele suunamine algab inimese taotlusega SKA-le, mille alusel hinnatakse tema abi- ja toetusvajadust. Taotlusse märgitakse teenuskohaga seotud eelistused, mistõttu tehakse sisulised valikud ja otsused tihti mitu kuud või ka aastaid enne teenuskoha pakkumise saamist. Seejuures toetab SKA inimeste varasemat tutvumist teenuskohaga, soovi korral saab kohapeale minna ka koos SKA spetsialistiga. Samuti on võimalik kasutada SKA veebilehel olevat teenuse osutamise tingimusi kirjeldava pildimaterjaliga andmebaasi. Seega ei tähenda eelnõus toodud tähtaeg ootamatut või kiirkorras tehtavat otsust, vaid tegemist on ennekõike pikema perioodi jooksul tehtud otsuse ja sellele saadud SKA teenuskoha pakkumise kinnitamise või sellest loobumise tähtajaga. Tähtaja seadmine aitab vähendada ootejärjekordi ja suurendada teenuse saamise võimalust neil, kes seda soovivad ja vajavad.

Teatava aja jätmine lõpliku kinnituse andmiseks on siiski vajalik, et inimesed saaks elukorralduslikud muudatused läbi mõelda, lähedaste ja teenusosutajaga suhelda ning vajadusel täiendavaid teenuskoha külastusi planeerida.

Kui inimene otsustab teenusekohast loobuda, säilib tema koht teenuse järjekorras. Talle pakutakse järgmist vabanenud teenuskohta, kuid mitte enne kuupäeva, mille inimene on SKA-le teada andnud kui kuupäeva, millest alates ta on valmis teenusele tulema.

Muudatusel on positiivne mõju erihoolekandeteenuse osutajatele.

Teenuseosutajatel jääb täitmata kohtade tõttu saamata tasu teenuse osutamise eest ja kliendi omaosalus, mis mõjutab otseselt teenuse jätkusuutlikkust. Näiteks jäi 2025. aastal AS-l Hoolekandeteenused keskmiselt saamata 35 000 eurot kuus, mis teeb aastas üle 300 000 euro. Saamata jäänud tulu arvelt oleks AS Hoolekandeteenused saanud sel aastal igas kuus maksta igale tegevusjuhendajale 40€ palka juurde, mis moodustab 2,7% tegevusjuhendaja tänasest keskmisest palgast. AS Hoolekandeteenused tegevusjuhendajate 2025. aasta keskmine palk on 1470€ kuus. Kui ka eelmisel aastal saamata jäänud tasu teenuse osutamise eest ja omaosalus kokku liita, oleks saanud tõsta töötasu ligi 100 eurot. Väiksemad teenuseosutajad, kellel puudub võimalus kulude katmiseks teiste teenuste arvelt, satuvad eriti keerulisse olukorda, kui teenuse eest jääb tulu saamata.

Muudatus toetab SKA tõhusat menetlust.

Muudatuse tulemusel on SKA-l edaspidi selge seaduslik alus eeldada, et otsus teenusekohaga vastuvõtmise kohta tehakse maksimaalselt kümne tööpäeva jooksul. Muudatus lihtsustab SKA jaoks teenuskohtade täituvuse jälgimist ja võimaldab kiiremini reageerida olukordades, kus tekivad tühjad kohad. Selleks, et teenusesaaja saaks juba varakult hea ülevaate võimalikest teenusepakkujatest, saab SKA juhtida teenuseosutajate tähelepanu sellele, et nende veebilehtedel oleks kergesti leitav, piisav, arusaadav ja ajakohane info teenuse sisu kohta. Samuti saab SKA toetada teenuseosutajaid juhiste ja soovitustega ning vajaduse korral koondada viiteid infoallikatele.

Pakutud muudatus on planeeritud jõustuma 1. jaanuaril 2026 (vt ettepank nr 2 muudatus). Seoses eelnõu § 1 täiendamisega punktiga 3 muutub eelnõu § 1 senine numeratsioon alates punktist 3 – sellest tulenevalt tuleb lisaks muuta ka eelnõu §-s 5 toodud jõustumissätteid – ettepanekuga lisatav § 1 punkt 3 jõustub 1. jaanuaril 2026. a ja teisi § 1 jõustumissättes toodud punkte on ühe võrra muudetud.

Sotsiaalkomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Toomas Järveoja, Helmen Kütt, Mihkel Lees, Irja Lutsar, Eero Merilind, Signe Riisalo)

2. Muuta eelnõu § 1 punkti 9 ja sõnastada see järgmiselt:

9) paragrahvi 132 täiendatakse lõigetega 6²–6⁵ järgmises sõnastuses:

„(6²) Kui taotlejal ja tema perekonnaliikmetel on arveldus-, ettevõtlus- või hoiukonto, tuleb esitada taotleja ja tema perekonnaliikmete eelmise ja jooksva kuu sissetulekuid kajastavad kontoväljavõtted sissetulekute ja rahaliste vahendite väljaselgitamiseks.

(6³) Kui taotleja taotleb toimetulekutoetust rohkem kui kolmel korral ühe aasta jooksul ning taotlejal ja tema perekonnaliikmetel on arveldus-, ettevõtlus- või hoiukonto, tuleb esitada taotleja ja tema perekonnaliikmete eelmise ja jooksva kuu sissetulekuid ja väljaminekuid kajastavad kontoväljavõtted sissetulekute, rahaliste vahendite ja taotleja täiendava abivajaduse väljaselgitamiseks.

(6⁴) Taotleja ja tema perekonnaliikmete kogu varaline seis tuleb välja selgitada ja seda hinnata hiljemalt neljanda ühe aasta jooksul toimunud taotlemise korral.

(6⁵) Summa, mida kohaliku omavalitsuse üksus võib taotleja ja tema pere säästudeks arvestada, on üksi elavale ja perekonna esimesele liikmele kümnekordne (10) toimetulekupiir ning igale järgnevale pereliikmele lisandub 50 protsenti perekonna esimese liikme kümnekordsest (10) toimetulekupiirist.“;

Selgitus: Muudatusettepanekuga taasesitatakse eelnõu § 1 punktis 9 toodud täiendused sotsiaalhoolekande seaduse § 132 täiendamiseks lõigetega 6²–6⁴. Uue sisulise muudatusena on lisatud lõige 6⁵, mis sätestab KOVi kaalutusotsuse säästude ehk kontrol seisvate rahaliste vahendite arvestamiseks. Säästude ja vara arvestamisel on oluline kasutada KOV-ides ühtseid põhimõtteid, mistõttu tuleb regulatsioon sätestada seaduses. Oluline välja tuua seaduses konkreetne summa, mida TTT menetlemisel ootamatuteks kulutusteks arvestada ja mis tagaks samal ajal säästupuhvri olemasolu. Muudatusettepaneku kohaselt sätestatakse seaduses konkreetne norm selle kohta, millistel juhtudel ja millises summas on võimalik sääste omada ja siiski riigilt rahalist toetust saada. Muudatusettepaneku järgi võib taotleja ja tema pere säästudeks arvestada üksi elavale ja esimesele pereliikmele 10 x toimetulekupiiri, mis on alates 01.01.2026 2200 eurot (toimetulekupiir 220 eurot). Näiteks kui toetust taotleb üksi elav inimene, siis võib taotlejal ettenägematuteks kulutusteks olla pangakontrol 2200 eurot (10x220). Kui tegemist on kaheliikmelise perekonnaga, siis on summa 3300 eurot (10 x toimetulekupiiri + 0,5 (10 x toimetulekupiirist, st 2200 + 1100). Kui taotleja pereliikmeteks on kaks täisealist ja kaks last, siis on arvestuslik summa pere kohta 5500 eurot (10 kordne toimetulekupiir + 0,5 (10 x toimetulekupiirist) + 0,5 (10 x toimetulekupiirist) + 0,5 (10 x toimetulekupiirist), st 2200 + 1100 + 1100 + 1100).

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon ja Tanel Kiik

Juhtivkomisjon: ARVESTADA SISULISELT (konsensus: Toomas Järveoja, Helmen Kütt, Mihkel Lees, Irja Lutsar, Eero Merilind, Signe Riisalo)

3. Muuta eelnõu § 1 punkt 10 (uus punkt 11) ja sõnastada see järgmiselt:

„11) paragrahvi 132 täiendatakse lõikega 8 järgmises sõnastuses:

„(8) Kui taotleja või tema perekonnaliige viibib toimetulekutoetuse taotlemise kuul ajateenistuses, ei võeta ajateenistuses viibiva isiku puhul toimetulekutoetuse arvestamisel aluseks kehtestatud toimetulekupiiri. Kui ajateenistuses viibiv isik on käesoleva seaduse § 133 lõike 5 punktis 1¹ nimetatud laenusaaaja, siis ei arvestata seda eluasemekuluna. Kui

ajateenistuses viibiv isik on kaaslaenusaja, arvestatakse vastavat kulu 50 protsendi ulatuses.“.

Selgitus: Muudatuse eesmärk on tagada üheselt mõistetav arusaam, kuidas arvestada toimetulekutoetust juhul, kui taotleja või tema perekonnaliige viibib toimetulekutoetuse taotlemise kuul ajateenistuses.

Eelnõus varasemalt pakutud sõnastus võimaldab erinevaid tõlgendusviisi. Uus sõnastus kõrvaldab mitmeti mõistetavuse ja tagab, et ajateenija puhul oleks arvetusreegel üheselt mõistetav:

1. ajateenistuses viibiva isiku puhul ei kohaldata toimetulekupiiri;
2. kui eluasemelaen on ajateenistuja nimel, siis eluasemekulude arvestamisel jäetakse välja eluaseme soetamiseks võetud laenu tagasimakse, mis sisaldab ka laenu intressi ja kohustusliku eluasemekindlustuse makset (§ 133 lõike 5 punktis 11 nimetatud kulu);
3. kui ajateenistuja on eluasemelaenu osas kaaslaenusaja, siis arvestatakse vastavat kulu 50% ulatuses. See põhimõte on välja toodud ka kaitseministri 17.03.2023 määruse nr 6 „Eluasemelaenu intresside hüvitise maksmise tingimused ja ulatus ning hüvitise taotlemise ja maksmise kord“ § 1 lõikes 2.

Varasemalt väljapakutud sõnastus võimaldas erinevat tõlgendust selle kohta, kas ja kuidas arvestada ajateenija toimetulekupiiri ning millisel hetkel jätta § 133 lõike 5 punktis 11 nimetatud kulu arvestusest välja. Uus normitekst vähendab võimalikku ebaühtlast praktikat ning tagab võrdse kohtlemise.

Muudatus on täpsustava iseloomuga: see ei laienda ega kitsenda õigusi võrreldes senise mõttega, vaid teeb arvestusreegli selgelt jälgitavaks ja üheselt mõistetavaks. Tegemist on tõlgendusselgust suurendava muudatusega, mis teeb arvestuskorra ühemõtteliseks.

Praktiline mõju (näide):

- kui peres on ajateenistuses viibiv liige, tema suhtes toimetulekupiiri ei arvestata;
- eluasemekulud arvestatakse § 133 lõike 5 alusel ilma punktis 11 nimetatud kuluta (juhul, kui eluasemelaen on ajateenistuses viibija nimel, kaastaotleja puhul 50%);
- teiste pereliikmete suhtes arvestatakse toimetulekutoetust tavapärasest korras.

Selline sõnastus teeb menetlejale ja taotlejale arusaadavaks, millised sammud tehakse ja millised kulud on arvestusest välja jäetud, vähendades vaidluste ja eksituste riski. Punkt on kavandatud jõustuma 1. aprillil 2027.

Sotsiaalkomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Toomas Järveoja, Helmen Kütt, Mihkel Lees, Irja Lutsar, Eero Merilind, Signe Riisalo)

4. Täiendada eelnõu § 1 uue punktiga 13 järgmises sõnastuses (muutes vastavalt järgmiste punktide numeratsioonile):

„13) paragrahvi 133 täiendatakse lõikega 4¹ järgmises sõnastuses:

„(4¹) Kohalik omavalitsus võib põhjendatud juhtudel toimetulekutoetuse arvestamisel mitte arvestada taotleja ja tema perekonnaliikmete käsutuses olevaid rahalisi vahendeid ulatuses, mis taotlusele eelnenud kalendrikuu kohta kokku ei ületa perekonna esimese liikme puhul kolmekordset ning iga järgmise perekonnaliikme puhul pooleteistkordset Statistikaameti poolt avaldatud arvestuslikku elatusmiinimumi, ümardatuna täiseuroni.“;

Selgitus: Teeme ettepaneku täiendada sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) § 133 uue lõikega, mille kohaselt luuakse KOV-idele kaalutluspunkt, mis annab toimetulekutoetuse arvestamisel käsutuses olevate rahaliste vahendite arvestamata jätmise võimaluse. SHS § 133 järgi arvestatakse toimetulekutoetuse määramisel taotleja ja perekonna eelmise kuu netosissetulekuid, millest lahutatakse eluasemekulud. Kehtivas õiguses puudub aga selge regulatsioon selle kohta, kuidas hinnata taotleja käsutuses olevaid rahalisi vahendeid ja millises ulatuses võib kohalik omavalitsus (KOV) neid mitte arvesse võtta. See on viinud ebaühtlase praktikani: mõnes KOV-is välistab väike säästutoetus toetuse, teises jäetakse

mõistlik puhver arvestamata, kui see on mõeldud vältimatute kulude katteks. Kohtulahendid (Tallinna HK 3-21-2359; Tartu HK 3-22-531; Tallinna HK 3-24-1797) rõhutavad, et väikeste rahaliste vahendite olemasolu ei võrdu toimetulekuga, nende mitteamvestamine võib olla põhjendatud, kui puhver ei kata esmavajadusi, ning KOV peab hindama säästude kasutatavust, tegelikku mõju toimetulekule ja päritolu/eesmärki (sh vältimatud kulud nagu matused, tervis, kolimine).

Kavandata § 133 lg 4¹ tõstab selle põhimõtte seadusesse ja annab KOV-idele:

1. selge aluse jätta väikesed säästud arvestamata;
2. raamitud kaalutluspiirid ($3\times$ ja $1,5\times$ arvestuslik elatusmiinimum), mis ühtlustavad praktikat ja vähendavad vaidlusi.

Sotsiaalabi peab jääma viimase abinõu meetmeks ega tohi karistada säästlikkust, kui säästud ei taga püsivat toimetulekut, mistõttu on vajalik üleriigiliselt ühtne ja selge raam, mis säilitab KOV-i kaalutlusõiguse, kuid väldib vaidlusi väikeste summade üle.

Muudatusena täiendatakse SHS § 133 lõikega 4¹, mis loob ühtse ja proportsionaalse raami väikese säästupuhvri käsitlemiseks. KOV võib toimetulekutoetuse arvestamisel jätta arvestamata taotleja ja perekonnaliikmete likviidsed vahendid (nt konto- ja hoiujäägid, investeerimiskonto raha, sularaha) ulatuses, mis taotlusele eelnenud kuu viimase päeva seisuga kokku ei ületa esimese pereliikme puhul $3\times$ arvestuslikku elatusmiinimumi ning iga järgmise pereliikme puhul $1,5\times$ arvestuslikku elatusmiinimum. Tegemist on kaalutlusõigusega, mitte automaatse vabastusega: KOV hindab konkreetset olukorda ja põhjendab otsuse; üle piirmäära jääv osa loetakse toimetulekutoetuse arvestamisel käsutuses olevaks varaks. Säte täpsustab SHS § 134 lg 4 p 7 kohaldamist väikeste likviidsete vahendite osas, muutmata sissetulekute arvestamise üldreegleid. Toimetulekutoetuse eesmärk on tagada viimase abinõuna minimaalsed vahendid esmavajaduste rahuldamiseks, mitte kaitsta olulise finantsvara säilimist; samas peab abisüsteem võimaldama säilitada väärrika ja mõistliku puhvri, et abi saamiseks ei peaks kulutama viimast säästu ega jääks ilma võimalusest katta vältimatuid kulusid (nt ravimid, toit, matusekulud). Arvestuslikku elatusmiinimum on väikseim summa, millega üheliikmeline leibkond katab 30 päeva vältel igapäevavajadused (absoluutse vaesuse piir), hõlmates toitu, eluaset ja muid vältimatuid kulusid; arvestuslikku elatusmiinimumi korrigeeritakse igal aastal tarbijahinnaindeksi alusel, mistõttu säilib puhvri reaalne ostujõud ega ole vaja seaduses summasid pidevalt muuta.

Muudatus toetab Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtet 14 ning on kooskõlas nõukogu 2023. a soovituselga piisavate miinimumsissetulekute tagamiseks (2023/C 41/01), mis rõhutab toetuste piisavust ja kättesaadavust, põhjendamatute tõkete (sh liialt ranged varapiirid) vältimist ning abivajaduse hindamist tegelikult olukorrast lähtudes; see on kooskõlas ka Euroopa sotsiaalharta artikliga 13, mille järgi peab abi olema piisav ja väärrikust tagav.

Rakendamise näited:

Näide 1: Üksi elav inimene, TTT = 200 eurot (2024 aastal). Kolmekordne arvestuslik elatusmiinimumi piir on 1038 eurot. Kui tema kontol on 1000 eurot, võib KOV selle jätta arvestamata; kui 1500 eurot, arvestatakse 462 eurot käsutuses oleva varana.

Näide 2: Kaheliikmeline pere: $2 * 346 + 1,5 * 346 = 1211$ eurot.

Näide 3: Kolmeliikmeline pere: $3 * 346 + 2 * (1,5 * 346) = 2076$ eurot.

Mõju on koondatult järgmine. Sotsiaalne mõju: muudatus aitab vältida olukordi, kus inimene peab abi saamiseks kulutama viimased säästud, parandab toimetulekutoetuse kättesaadavust ja vähendab sügava vaesuse riski, soodustab vastutustundlikku rahakasutust ja säästlikku käitumist ning toetab finantsstabiilsust ja toimetuleku taastamist. Õiguslik ja halduslik mõju: luuakse ühtne ja läbipaistev raam kooskõlas kohtupraktika ja Euroopa soovitustega, väheneb KOV-idevaheline erinevus ning kohtuvaidluste tõenäosus, lihtsustub menetus, sest väikeste summade puhul pole vaja eraldi varahindamist. Majanduslik mõju: mõju eelarvele on mõõdukas; SHS §134 lg 4 p 7 toob välja, et kohaliku omavalitsuse üksus võib jätta toimetulekutoetuse määramata või vähendada määratavat toimetulekutoetuse summat, kui

kohaliku omavalitsuse üksus leiab, et toimetulekutoetuse taotleja või tema perekonna kasutuses või omandis olev vara, selle üürimine, rentimine või müümine tagab temale või perekonnale toimetulekuks piisavad elatusvahendid. Siia alla kuulub ka see, kui taotlejal olid pangakontol säästud. 2024.a oli unikaalseid toimetulekutoetuse taotlejaid 15 562, kes esitasid kokku 93 687 taotlust. Kogu taotlustest vähendati või keelduti toimetulekutoetust maksmast SHS §134 lg 4 p 7 alusel 86 taotluse puhul. See moodustas kõigest 0,09% kogu taotlustest. 2023. aastal oli vastav osakaal 0,08%. Kuigi ei ole võimalik täpselt eristada, kui suurel osal neist juhtudest oli tegemist pangakontol olevate säästudega ega kui suured summad olid, võib järeldada, et kavandatud muudatus puudutab väga väikest osa taotlejatest. Seetõttu ei ole oodata toimetulekutoetuse saajate arvu kasvu ega märkimisväärset mõju riigieelarvele. Küll aga saadab muudatus selge ja positiivse signaali, et väikese säästupuhvri omamine ei too kaasa toetuse kaotust, vaid on osa vastutustundlikust majandamisest ning toetab inimeste finantsilist iseseisvust ja säästmiskäitumist. Kui varasemalt KOV vähendas või keeldus toimetulekutoetuse määramisest sellele alusel, et taotlejal oli endal piisavalt elatusvahendeid, siis antud muudatus just laiendab võimalikke taotlejate saajate ringi. Teisisõnu, inimestele muutuvad tingimused soodsamaks. Pikas plaanis toetab muudatus kulutõhusat sotsiaalkaitset, vähendades kriisiolukordadest taastumise kulusid.

Kokkuvõte. § 133 lg 4¹ loob tasakaalustatud ja selge raami väikese säästupuhvri käsitlemiseks TTT arvestamisel: KOV-il on õigus jätta mõistlik kriisipuhver arvestamata, ent säilib sisuline kaalutus. See ühtlustab praktikat, hoiab abi sihituna ning toetab inimväärikust.

Sotsiaalkomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Toomas Järveoja, Helmen Kütt, Mihkel Lees, Irja Lutsar, Eero Merilind, Signe Riisalo)

5. Muuta eelnõu § 5 tekst ja sõnastada see järgmiselt:

„(1) Käesoleva seaduse § 1 punktid 1–4, 23 ja 24 ning § 2 jõustuvad 2026. aasta 1. jaanuaril.
(2) Käesoleva seaduse § 1 punktid 6, 7, 11, 12, 13, 19, 20 ja 22 jõustuvad 2027. aasta 1. aprillil.“.

***Selgitus:** Eelnõu jõustumissäte vajab muutmist, kuna eelnõu § 1 lisandusid 2 uut punkti (vt. ME 1 ja ME 4). Muudatusettepanekuga nr. 1 lisandunud muudatus on planeeritud jõustuma 2026. aasta 1. jaanuaril ja muudatusettepanekuga nr 4 lisandunud punkt on kavandatud jõustuma 2027. aasta 1. aprillil. Kuna § 1 on lisandunud 2 uut punkti, siis muutub eelnõu §-s 1 ka teiste punktide numeratsioon, seetõttu on antud kogu sätte le korrigeeritud sõnastus.*

Sotsiaalkomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Toomas Järveoja, Helmen Kütt, Mihkel Lees, Irja Lutsar, Eero Merilind, Signe Riisalo)

Signe Riisalo pani hääletusele menetlusotsused.

Otsustati:

5.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 19.11.2025 (konsensus: Toomas Järveoja, Helmen Kütt, Mihkel Lees, Irja Lutsar, Eero Merilind, Signe Riisalo).

5.2. Teha ettepanek teine lugemine lõpetada (konsensus: Toomas Järveoja, Helmen Kütt, Mihkel Lees, Irja Lutsar, Eero Merilind, Signe Riisalo).

5.3. Kui teine lugemine lõpetatakse, teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda ja viia läbi lõpphääletus 03.12.2025 (konsensus: Toomas Järveoja, Helmen Kütt, Mihkel Lees, Irja Lutsar, Eero Merilind, Signe Riisalo).

6. Info ja muud küsimused

6.1 Signe Riisalo tegi ettepaneku korraldada Riigikogu sotsiaalkomisjoni ja õiguskomisjoni

ühine avalik istung lähisuhtevägivallast ja ohvriabist 18. novembril kell 14.00 Riigikogu konverentsisaalis.

Otsustati:

6.1 Korraldada ühine avalik istung õiguskomisjoniga 18.11.2025 (konsensus: Toomas Järveoja, Helmen Kütt, Mihkel Lees, Irja Lutsar, Eero Merilind, Signe Riisalo).

6.2 Signe Riisalo andis teada, et 12.12.2025 toimub Riias Balti Assamblee konverents teemal tervis kui investering Balti riikide turvalisusesse ja tulevikku.

(allkirjastatud digitaalselt)
Signe Riisalo
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Riin Lindpere
protokollija

(allkirjastatud digitaalselt)
Kristi Tori
protokollija